

טבלה מספר 2
השוואה בין בראשית לתהילים ק"ד

תהילים ק"ד	בראשית א'-ב' 3	
בלשון בינוני (הווה תמיד, נמשך) ויש שמדובר על הבורא בלשון נוכח עתיד או בלשון נוכח או נסתר עבר.	בלשון עבר (עתיד מהופך על-ידי ו' ההיפוך).	פעלים רבים הם:
הבריאה מתוארת כמעשה נמשך, תמידי ובלתי פוסק, יום יום, שעה שעה, רגע רגע. אלוהים מחדש בכל יום, תמיד, את מעשה בראשית.	הבריאה מתוארת כמעשה חד-פעמי, שנסתיים ביום השישי.	המסקנה היא:
בעשייה ממש: נוטה שמים, המקרה, עשה...: "מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית..."	שהעולם נברא בעיקרו באמירה, בצו מלכותי של ה': "ויאמר אלהים יהיה אור ויהי אור..."	הפעלים מורים גם
ה' אבינו קרוב אלינו, כאילו בתוך העולם. רואים אותו במלאכתו (תפישה אנושית-פרסונלית) הוא מוחשי ודומה לאדם במעשיו. ¹	ה' מלך מלכי המלכים הוא רחוק, מעבר לעולם, מחוצה לו (תפישה טרנס-צדנטלית). והוא מופשט, נשגב ונורא...	זאת כיוון שתפישת האל שונה:
הסגנון הוא שירי, כולו ציורים המחשה והסדר הוא בלתי סכמטי, ² כסדר החיים כהווייתם.	הסגנון הוא פרוזאי, בלא ציורים, המחשה והאנשה (פרסוניפיקציה), סדר הדברים סימטרי שיטתי-סכמטי כמעט בצורת טבלה.	הסגנון, בעיקר, משקף את תפישתם: השונה של שני המקורות האלה

השוני בין שתי היצירות בולט אפוא לעין.

במזמור ק"ד בולט, לעומת הסיפור בספר בראשית, הד המיתוס הקדום של עמק הפרת והחידקל (מסופוטמיה) על מלחמתו של האל במי הכאוס (מי ההוה ובוהו) של ימי בראשית. האל גוער במים וקובע את גבולם לבל יפרצו מן גערות ינוסון מן קול רעמך יחפזון, יעלו הרים ירדו בקעות אל מקום זה יקדו להם גבול שמת בל יעברון, בל ישבון לכסות הארץ וגו' (פס' 6-9).

עם זאת מובעת בתיאורי הבריאה הן בספר בראשית א' והן במזמור ק"ד השקפה אנטי-מיתולוגית מובהקת. הרושם הוא כאילו השקיעו מחברי היצירות האלה משרידי המיתוס ביצירותיהם אך ורק כדי להילחם בו, לדרדרו, לגמדו ולהעמיד את הדברים בפרופורציות הנכונות. למשל: מכל בעלי החיים הנזכרים בספר בראשית א' למיניהם בלבד, רק התנינים הגדולים (מפלצות הים) נזכרים כפריטים. זאת כנראה כדי להדגיש את הרעיון כי אלוהים הוא שברא את התנינים ואין הם בעלי ישות עצמאית. במזמור ק"ד נאמר: "לויתן זה יצרת לשחק בו" (פס' 26). אלוהים אינו נלחם בלויתן שריד יצורי האימים של ימי בראשית, כי אם משחק בו. ללמדך שאין הלויתן בעל ישות עצמאית אלא יצור הכפוף לחוקים שה' קבע. בעלי האגדה המאוחרת המשיכו מסורת זו של המעטה בשרי של לויתן. הם סיפרו שלעתיד לבוא בגן עדן (בבא בתרא, ע"ד, עמ' ב').

הוא מאכל תאוה לצדיקים לעתיד לבוא עולם של מלחמה, מאבקים בין כוחות אלוהיים בעוד שהעולם המיתי הוא עולם של מלחמה, שבטבע ובעולם האנושי) הרי שתפישת שונים (כהשתקפות למלחמת הקיום שבטבע ובעולם האנושי) הרי שתפישת עולמו המונותאיסטית של משורר מזמור ק"ד היא תפישה של אחדות, הרמוניה וחוקיות קבועה (של האל האחד והיחיד) בשיר זה חברו יחד כל יסודות היקום הפיסי והמטפיסי: מלאכים ובני אדם, ארץ ושמים, אור וחושך, שמש וירח, הרים ותהומות, סערה ודממה. זה שיר תודה לארץ המוציאה עשב ולחם, יין ושמן, והלל ליוצר כל אלה. בהרמוניה השורה בעולמנו חיים בצותא עשב נמוך ועץ גבוה, חיות קטנות עם חיות גדולות. זה עולם בו עמל האדם ברצון (בניגוד לתפישה המובעת בספר בראשית ג': "בזעת אפך...").

לדעת המשורר שוררת בעולמנו הרמוניה מושלמת, במראות ובצלילים. רק דיסוננס אחד פוגם בהרמוניה זו: הרשעה... אולם, אף היא סופה שנסחפת ונעלמת: "תמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם" (ק"ד 35).³

מבנה המזמור

אפשר לומר, כי באופן כללי מבנה המזמור מקביל למבנה סדר הבריאה בששת ימי בראשית:

"עֲטָה אֹר כְּשֶׁלֶמָה וְגו'" ... - "יְהִי אֹר" שְׁבִיּוֹם אֶחָד.
 "הַמְקָרָה בַּמִּים עֲלִיּוֹתֶיךָ" - "יְהִי רִקִּיעַ בְּתוֹךְ הַמִּים וְגו'" שְׁבִיּוֹם שֵׁנִי.
 "מִן גַּעֲרַתְךָ יִנוּסוֹן וְגו'" - "יִקְוּ הַמִּים וְגו'" שְׁבִיּוֹם שְׁלִישִׁי.
 - "מִצְמִיחַ חֲצִיר וְגו'" - "תִּדְשֵׂא הָאָרֶץ דֶּשֶׂא" מִמְּלֹאכֶת הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
 (בְּרִיאַת הַצּוֹמַח).
 - "עֲשֵׂה יָרֵחַ לְמוֹעֲדִים וְגו'" - "יְהִי מְאֹרֶת וְגו'" שְׁבִיּוֹם רְבִיעִי.
 - "זֶה הַיָּם גָּדוֹל וְרָחֵב יָדַיִם שָׁם רָמַשׁ וְאִין מְסַפֵּר חֵיוֹת וְגו'" - "יִשְׁרְצוּ
 הַמִּים וְגו'" שְׁבִיּוֹם חֲמִישִׁי.
 - "תִּתֵּן לָהֶם יִלְקֻטוֹן" - "הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת כָּל עֵשֶׂב וְגו'" שְׁבִיּוֹם
 הַשִּׁשִּׁי.

אולם המזמור אינו שומר את סדר ששת ימי הבריאה בהזכרת בריאת העופות, החיות והאדם והוא גם מוסיף ומרחיב בפרטים, מגוון ומציג ציורים כנראה משום שהוא מבקש להמחיש את גדולת ה' בבריאה בתמונות נוף: השמים מזהירים באור ונראים כיריעה פרושה על הארץ, עבים נישאים ברוח, ענני גשם, ברקים מבזיקים... מעינות בוקעים בין ההרים, נחלים מתפתלים בגאות בדרכם אל הים הגדול. על שפת הנחל חיות השדה מרוות צמא. אילנות גדלים על המים ובענפיהם מקננות ציפורי שיר... בהרים גדלים ארזים וברושים. בין סלעי ההרים מתהלכים יעלים ושפנים וכו'.